

Sygn. akt III Ca 241/20

III Cz 117/20

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 13 grudnia 2019 roku sygn. akt I C 116/19 w sprawie z powództwa W. D. przeciwko R. S. o zapłatę

Sąd Rejonowy w Brzezinach zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2 000 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 23 marca 2019 roku do dnia zapłaty, kwotę 211 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu (pkt 1) i oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2).

Postanowieniem z dnia 7 stycznia 2020 r. Sąd Rejonowy sprostował opisany wyrok z dnia 13 grudnia 2019 r. w zakresie zasądzonych w kwocie 211 zł kosztów procesu, wpisując w to miejsce kwotę 1 310 zł.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód, zaskarżając orzeczenie w punkcie 1. w zakresie wysokości zasądzonego zadośćuczynienia, terminu, od którego liczone są odsetki za opóźnienie i wysokości kosztów procesu, w zakresie punktu 2. to jest oddalenia powództwa w pozostałym zakresie i punktu 3. pozwu to jest nadania wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

Apelujący zarzucił naruszenie art. 229, 230 i 231 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie, pobieżną, dowolną, niewłaściwą i logicznie sprzeczną analizę materiału dowodowego, błąd w ustaleniach faktycznych co do daty, od której powinno się liczyć odsetki, błędy co do rozstrzygnięcia o kosztach i niezgodności uzasadnienia z wyrokiem w tym zakresie. Błędna ocena materiału dowodowego, postawy pozwanego, brak zapoznania się Sądu Rejonowego z wyrokami karnymi z nagraniami doprowadziło, zdaniem skarżącego, do symbolicznego zadośćuczynienia, nieodpowiadającego rozmiarowi krzywdy ani rodzaju naruszonego dobra, stopnia winy i natężenia złej woli.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez zwiększenie zadośćuczynienia do kwoty 10 000 zł, zmianę terminu odsetek ustawowych na 9 kwietnia 2018 r. (od daty pierwszej rozprawy pojednawczej w sprawie karnej II K 59/18), bądź od dat późniejszych prób ugodowych lub innej daty wynikającej ze zgłaszanych dowodów, zasądzenie kosztów procesu.

W apelacji zawarto również wnioski dowodowe o wystąpienie do Sądu Rejonowego w Brzezinach o akta spraw karnych: sygn. II K 59/18 na okoliczność udowodnienia naruszeń i ukarania sprawcy w związku z przedmiotowym zdarzeniem, w tym na potrzeby zapoznania się sądu z zeznaniami stron i świadków oraz przebiegiem procesu, akt sygn. II K 331/16 na okoliczność udowodnienia wcześniejszych naruszeń o tym samym charakterze, nadto o wystąpienie do Urzędu Skarbowego Ł. z zapytaniem dotyczącym podatnika R. S. o informację o osiągniętych dochodach w okresie ostatnich trzech lat.

W zażaleniu na rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu, ustalonych w punkcie 1. wyroku w wyniku sprostowania postanowieniem z dnia 7 stycznia 2020 roku Sądu Rejonowego w Brzezinach sygn. akt I C 116/19, na kwotę 1 310 zł, pozwany zarzucił naruszenie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c.

W konkluzji skarżący pozwany wniósł o zmianę postanowienia i zasądzenie zwrotu kosztów w kwocie 1 310 zł od powoda na rzecz pozwanego oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Pozwany, w odpowiedzi na wniesioną apelację, wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenia na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja jest częściowo zasadna.

Wstępnie należy odnotować, że ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy w zakresie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia w przedmiocie procesu (art. 227 k.p.c.) nie są obarczone błędem i znajdują oparcie w materiale dowodowym zgromadzonym w toku postępowania. Sąd Okręgowy przyjmuje zatem wskazane ustalenia za własne.

Powód wprawdzie nie formułuje zarzutów apelacji zgodnie z wymogami procedury cywilnej, lecz ich opis wskazuje na zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. (ocena wiarygodności i mocy dowodów według przekonania sądu, czyli wskazanie, którym dowodom sąd dał wiarę, a którym odmówił takiego waloru).

Kierując się dyrektywami wskazanymi w przywołanej normie prawnej, nie sposób przyjąć, że Sąd Rejonowy temu wymogowi nie sprostał w sytuacji, gdy wspomnianej oceny dowodów dokonał.

W obszernej apelacji powód wielokrotnie przywołuje okoliczności faktyczne z innych zdarzeń, w których dochodziło do naruszenia jego dóbr osobistych przez pozwanego, upatrując w braku ich wnikliwej oceny przez Sąd I instancji uchybień procesowych.

W tym miejscu podkreślić należy, że podstawę faktyczną zgłoszonego żądania stanowiło zdarzenie z dnia 8 lutego 2018 roku, które Sąd Rejonowy ustalił, przywołał wyrok karny, którym pozwany został uznany winnym popełnienia tego zdarzenia, czyli znieważenia powoda słowami uznanymi powszechnie za obelżywe i skazany na karę grzywny. Okoliczności powyższej pozwany nie kwestionował.

Ponadto ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym (art. 11 k.p.c.). Nie było więc sporu co do okoliczności faktycznych.

Zarzut naruszenia art. 229, 230 i 231 k.p.c. należy zatem uznać za niezasadny.

Wywiedziona w ramach zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wadliwa ocena materiału dowodowego, podobnie jak zarzucany błąd w ustaleniach faktycznych, nie kwestionują w istocie prawidłowości podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, lecz wskazują, że skarżący nie zgadza się z tą oceną w świetle norm materialnoprawnych. W tym kontekście więc, a nie w płaszczyźnie prawidłowości poczynionych ustaleń, należy odnieść się do argumentacji przywiedzionej dla poparcia wniosków apelacji.

Stosownie do treści art. 23 k.c., katalog dóbr osobistych podlegających ochronie, nie jest wyczerpujący, tak więc można wskazać jako przedmiot analizowanej ochrony również inne dobra osobiste niż wymienione przez ustawodawcę. Każdorazowo żądanie ochrony uwarunkowane jest wykazaniem istnienia dobra osobistego, które miałyby być dotknięte naruszeniem. Nadto dla skorzystania z instrumentów przewidzianych w ustawie koniecznym jest ustalenie, że doszło do naruszenia dobra osobistego, względnie jego zagrożenia naruszeniem (art. 24 § 1 k.c.).

Przepis art. 24 § 1 k.c. wprowadza domniemanie bezprawnego działania sprawcy naruszenia cudzego dobra osobistego. W konsekwencji w procesie o ochronę dóbr osobistych na powodzie ciąży jedynie dowód wykazania samego faktu naruszenia dóbr osobistych, a na pozwanym spoczywa obowiązek wykazania, że naruszenie to nie miało charakteru bezprawnego. W okolicznościach badanej sprawy nie ma wątpliwości co do bezprawnego charakteru działania pozwanego, o czym przesądza skazujący wyrok karny, sankcjonujący działanie pozwanego, jako nie mieszczące się w ramach porządku prawnego.

Reasumując omawiany wątek, w niniejszym postępowaniu Sąd Rejonowy prawidłowo zidentyfikował naruszone obraźliwym, wulgarnym zachowaniem pozwanego dobro osobiste powoda w postaci godności osobistej, czyli w aspekcie wewnętrznym czci i dobrego imienia, spokoju psychicznego w kontekście pamięci osób bliskich i prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego (art. 24 k.c. w zw. z art. 23 k.c.).

Analizując rozmiar dokonanych naruszeń, Sąd Rejonowy nie ustrzegł się błędu, co doprowadziło do ustalenia zadośćuczynienia na zbyt niskim poziomie, nieadekwatnym do rozmiaru krzywdy powoda, co trafnie podnosi skarżący w wywiedzionej apelacji.

Zarzut naruszenia art. 448 k.c. zasługuje zatem na uwzględnienie. Okoliczności niniejszej sprawy z uwagi na swą specyfikę wymagają przypomnienia, że mamy do czynienia z sytuacją, którą należy rozpatrywać w kontekście innych naruszeń tego samego rodzaju, jakich dopuszczał się pozwany wobec powoda. Trwający wiele lat konflikt i skazania pozwanego wyrokami karnymi nie mogły bowiem umknąć z pola widzenia przy ocenie uciążliwości, na jakie narażony jest apelujący w codziennym życiu, co potęguje krzywdę w ustalonym w niniejszej sprawie stanie faktycznym, obejmującym jedno zdarzenie. Nie ulega również wątpliwości, że wina pozwanego jest jednoznaczna, a jej natężenie oczywiste z uwagi na wielokrotność podobnych naruszeń. Z drugiej jednak strony, odnotowania wymaga, że powód nie zeznawał o żadnych dolegliwościach, które wywołałoby zachowanie pozwanego, stwierdził, że nie miał problemów zdrowotnych, nie odczuwa strachu w związku ze zdarzeniem szkodzącym naruszającym jego dobra osobiste.

W tym stanie rzeczy, wymiar zasądzzonego zadośćuczynienia na poziomie 2 000 złotych należy uznać za nieadekwatny, jeśli się zważy nie tylko na rodzaj naruszonego dobra, ale także na stopień winy sprawcy, opisaną wyżej specyfikę kontekstu zachowań. W konsekwencji, zadośćuczynienie wymaga podwyższenia, według oceny Sądu Okręgowego, do kwoty 5 000 zł, nie uwzględniając oczekiwań powoda w pełni, nie można bowiem nie wziąć pod uwagę okoliczności podmiotowych po jego stronie (brak dolegliwości zdrowotnych, wsparcia profesjonalnego czy strachu). Z tych względów żądanie 10 000 złotych Sąd II instancji uznał za zawyżone.

Odsetki ustawowe za opóźnienie zasądzone zostały od daty następującej po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu, na podstawie art. 481 § 1 k.c. Stanowisko powoda, odnoszące się do wcześniejszych zdarzeń, które, w ocenie skarżącego miałyby uzasadniać odmienną datę początkową naliczania odsetek, trzeba uznać za chybione. W szczególności nieuprawnionym jest zapatrywanie o naliczaniu odsetek od daty rozprawy pojednawczej w sprawie karnej (inny charakter sprawy) czy skierowanie wezwania o zapłatę 8 000 zł tytułem zadośćuczynienia do adwokata M. A. w dniu 30 czerwca 2018 roku z powołaniem się na sprawę karną w sytuacji, gdy tenże adwokat nie był pełnomocnikiem pozwanego w sprawie cywilnej we wskazanej dacie. Niniejsza sprawa została wszczęta dopiero w lutym 2019 roku.

Odnosząc się do zażalenia pozwanego, należy uznać je w części za zasadne. Słusznie skarżący pozwany podnosi zarzut naruszenia art. 98 k.p.c. w sytuacji, gdy nie przegrywając sprawę w całości, został obciążony kosztami postępowania w pełni w kwocie 1 310 zł. Rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w zakresie kosztów postępowania, jak już akcentowano, dotknięte było błędem, zarówno przed, jak i po jego sprostowaniu (zarówno co do zasady jak i wysokości). Powód w postępowaniu pierwszoinstancyjnym poniósł koszty opłaty sądowej od pozwu -500 zł, koszt opłaty sądowej w postępowaniu pojednawczym, koszty zabezpieczenia – 218 zł, utracony dochód za stawiennictwo osobiste w sądzie -117,67 zł, łącznie 875,67 zł. Pozwany poniósł koszty zastępstwa procesowego – 1 817 zł. Zważywszy na wynik apelacji, ostateczne uwzględnienie żądania w połowie, uznaniowy charakter roszczenia o zadośćuczynienie z tytułu ochrony dóbr osobistych, Sąd Okręgowy uznał zasadę wzajemnego zniesienia kosztów za adekwatną do wskazanych okoliczności, znajdującą podstawę w art. 100 zd. 1 k.p.c.

Z tego względu częściowo zasadne zażalenie pozwanego skutkowało zmianą kwestionowanego rozstrzygnięcia o kosztach postępowania na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

Wnioski dowodowe zawarte w apelacji podlegały oddaleniu na podstawie art. 381 k.p.c. jako nieprzydatne. Jeśli chodzi o akta sprawy II K 59/18, treść wyroku znana jest Sądowi i ustalenia sądu karnego jako wiążące stanowiły podstawę okoliczności faktycznych w badanej sprawie. Akta sprawy II K 331/16 obejmujące inne od opisanego pozwem zdarzenia z udziałem stron nie pozostają w związku z niniejszym postępowaniem, a okoliczności z nimi związane były przedmiotem dowodu w niniejszej sprawie za pomocą zeznań świadków i stron, co wypełnia zasadę bezpośredniości. Zapytanie do Urzędu Skarbowego o dochody firmy pozwanego także nie pozostaje w związku z istotą niniejszej sprawy.

Stosownie do przedstawionych wyników kontroli instancyjnej zaskarżonego wyroku, zasadna częściowo apelacja powoda skutkowałą zmianą kwestionowanego orzeczenia na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., o czym orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego i zażaleniowego orzeczono w odwołaniu do zasady wyrażonej w art. 100 zd. 1 k.p.c. Na koszty po stronie powoda złożyły się: opłata od apelacji – 500 zł, opłata od zażalenia – 30 zł, opłata za transkrypcję – 140 zł, łącznie 670 zł. Pozwany poniósł koszty: 40 zł opłaty od zażalenia, 1020 zł kosztów zastępstwa procesowego, ustalonych na podstawie § 2 pkt 4 i 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1800 ze zm.), w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2016 roku, poz. 1668 ze zm.), łącznie 1060 zł. Uwzględnienie apelacji w części, uznaniowy charakter zadośćuczynienia, jak też subiektywne przekonanie powoda o słuszności jego pieniężnego żądania pozwalają na zastosowanie zasady wzajemnego zniesienia kosztów w postępowaniu przed Sądem II instancji.